

การอภิปรายความการสื่อสารทางการเมืองจากภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
A Discourse on Political Communication from the Thai Historical Film Entitled The Legend of King Naresuan

องอาจ สิงห์ลำพอง*

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการอภิปรายความการสื่อสารทางการเมืองจากภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นการศึกษาคำสื่อสารทางการเมืองที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยใช้วิธีการอภิปรายความ (Discourse) ด้วยวิธีวิทยาแบบการสืบสาวรากเหง้า (Genealogy) แล้วใช้แนวคิดเรื่องอำนาจ (Power) แนวคิดเรื่องภาษาภาพยนตร์ (Film Language) และแนวคิดการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Narration of Film) โดยข้อมูลที่น่าสนใจมาวิเคราะห์ คือ ภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจำนวน 4 ภาค ได้แก่ องค์ประกันหงสา ประกาศอิสรภาพ ยุทธนาวี และศึกนันทบุเรง

ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ (1) ศึกษาการสื่อความหมายและการตีความโดยรวมของภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในมุมมองทางการสื่อสาร การปกครองและทางภาษา (2) ศึกษาบทบาทของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชต่อผู้ได้ปกครองจากภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อนำไปอภิปรายความสังคมได้อย่างรอบด้าน และ (3) เพื่อ

*ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 105/107 หมู่บ้านเศรษฐีลาดหญ้า ถ.ตลิ่งชัน-สุพรรณบุรี ต.บางรักพัฒนา อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 11110 e-mail : dongongart@hotmail.com

ศึกษาการอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างสังคม วัฒนธรรม และการเมืองในรูปแบบของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาปรัชญาองค์ความรู้

การศึกษาคำนี้เป็นการศึกษาในแบบหลังนวยสมัย (Postmodernism) เกี่ยวข้องกับการตีความ (Interpretive) โดยใช้การวิเคราะห์ตัวบทและบริบทของตัวบท (Textual, Contextual and Intertextual Analysis) เป็นกรอบในการศึกษาแต่ละองค์ข้อมูล (Corpus) ที่ได้จากเนื้อความภาพยนตร์มาวิเคราะห์หาคำสำคัญที่ได้จากการปรากฏในองค์ข้อมูลของเนื้อความ (Text) จากภาพยนตร์ทั้งสิ้น 334 องค์ข้อมูล นำมาอธิบายโดยการตีความหมายด้วยการอภิปรายความ แล้วสืบสาวรากเหง้าในเนื้อความ

ผลการศึกษาพบว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นวีรมหาราชที่ประกอบด้วย 2 ประการคือ 1. ลักษณะของมหาบุรุษ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำที่มีความกล้าหาญ เป็นนักปกครองแนวสมัยใหม่ที่มีความเด็ดขาด มีการตัดสินใจที่มีความซื่อสัตย์ มีความซื่อสัตย์ มีอุดมการณ์ชาตินิยมในภาพลักษณ์ของผู้สร้างชาติ และทรงเป็นศูนย์นำดวงใจชาวสยาม และ 2. พระบุญญาบารมีอย่างสูงสุดเทียบเท่าพระเจ้าจักรพรรดิราช นอกจากนี้ยังพบบทบาทของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชต่อผู้ใต้ปกครองนั้น พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับด้านการศึกษาในฐานะเป็นกลุ่มกำลังผู้สร้างชาติ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ปกครองบ้านเมืองด้วยธรรมเพื่อเกิดความผาสุกของเหล่าปวงชน และทรงทำนุบำรุงด้านศาสนาเพื่อสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและความร่มเย็นแก่ประชาราษฎร และนอกจากนี้ได้พบว่าภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มบุคคลหลายสถานะในสังคม 2 กลุ่มใหญ่คือ ผู้ปกครองได้แก่ พระมหากษัตริย์เจ้านายเชื้อพระวงศ์ และผู้ใต้ปกครอง ได้แก่ ไพร่และทาส ซึ่งอำนาจที่ปรากฏขึ้นในภาพยนตร์ที่เป็นอำนาจในเชิงลบได้แก่ การครอบงำ บังคับ กดขี่ ปกปิด หวงห้าม และอำนาจในเชิงบวกได้แก่ การสร้างความรู้จนเกิดเป็นธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรมจนนำไปสู่ความเป็นอารยธรรมของชาวไทยสืบต่อมานั่นเอง

คำสำคัญ : การอภิปรายความ / การสื่อสารทางการเมือง / ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทย / ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

Abstract

The study entitled “A Discourse on Political Communication from the Thai Historical Film Entitled The Legend of King Naresuan” examines political communication in this film using discourse analysis with the genealogical method based on the concepts of power, film language, and narration of film are used. The data come from four parts of film including The Legend of King Naresuan Part 1: Hongsawadi’s Hostage, The Legend of King Naresuan Part 2: Declaration of Independence, The Legend of King Naresuan Part 3: Naval Battle, and The Legend of King Naresuan Part 4: King Nanda Bayin’s Battle.

This research has three objectives. First, the present research aims to study the overall meaning representation and interpretation of this film from the communication, government, and language perspectives. Next, based on this film, the current study attempts to examine King Naresuan’s roles with his subordinates to arrive at comprehensive social discourse. Finally, this research aims to study the discourse in relationships among society, culture, and politics in terms of power relationship patterns reflected in the film which were subsequently analyzed to derive the philosophy of body of knowledge and the concepts.

This postmodernism study employed an interpretive approach with textual, contextual and intertextual analysis. Corpuses from all four parts of the film story were used as a study framework. Key words were derived from the text composing of both visual and auditory elements. Three hundred and thirty-four corpuses were derived from film scenes

The study results also reveal that King Naresuan was a great king with two characteristics. First, he had the characteristics of a great man and a brave leader. Using a modern approach, he governed with absoluteness. He made quick decisions. He possessed an ideological nationalism. His image was as a national builder. He was regarded the center of Siamese's hearts. Second, his merit was at the highest level comparable to that of an Emperor. In addition, regarding his roles with his subordinates, he considered military important as a force of nation builders. He was the king with good governance for the well-beings of his subjects. He also supported the religion as it connected his subjects with peacefulness and happiness. In addition, it was found that this film depicted authoritative relationships between two major groups of persons with various statuses in the society: (1) the ruling class including the King and royalty and (2) the subordinate class including peasants and slaves. The negative power depicted in the film included dominance, coercion, oppression, concealment, and prohibition, while the positive ones included knowledge building which resulted in customs, traditions, culture, and ceremonies contributing to the lasting Thai civilization.

Keywords : Discourse / Political Communication / Thai Historical Film /The Legend of King Naresuan

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภาพยนตร์เป็นศิลปะที่มีพลังมากกว่าศิลปะแขนงอื่นๆ และไม่มีสื่อใดสามารถดึงดูดผู้คนได้มากเท่าภาพยนตร์ ด้วยการนำพาให้ผู้ชมเข้าไปมีส่วนร่วมต่อเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในโลกของภาพยนตร์โดยก้าวข้ามผ่านวัฒนธรรม[1] พลังแห่งการสื่อความหมายของภาพยนตร์นั้นไม่มีขีดจำกัดทุกเรื่องราวทุกประสบการณ์ของมนุษย์ล้วนสามารถสื่อสารผ่านภาพยนตร์ได้[2] จึงทำให้ภาพยนตร์ถือเป็นสื่อที่ทรงอิทธิพลในการโน้มน้าวสูงที่สุดเนื่องจากเป็นสื่อที่นำเสนอทั้งภาพและเสียง (Visual and Auditory) โดยใช้วิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการโน้มนำนั่นคือ การเล่าเรื่อง (Narrative Presentation) และภาพยนตร์สามารถเข้าถึงคนทุกกลุ่มได้ เนื่องจากมีช่วงของอายุ (Range) ที่ค่อนข้างกว้าง อีกทั้งภาพยนตร์มีความเป็นสากล (International) เป็นความบันเทิงชนิดหนึ่งที่แพร่หลายทั่วไปในทุกชาติ ทุกภาษา[3]

แม้บทบาทโดยตรงของสื่อภาพยนตร์จะทำหน้าที่เพื่อความบันเทิง หากแต่ในทางอ้อมแล้วนั้น ภาพยนตร์ได้มีบทบาทหน้าที่ในการให้ข่าวสาร ความรู้ การประชาสัมพันธ์ การโฆษณาโน้มน้าวใจ การเสนอชีวประวัติบุคคลสำคัญ ตลอดจนเหตุการณ์ในอดีต[4] หรืออาจกล่าวได้ว่าภาพยนตร์คือสมุดบันทึกประวัติศาสตร์เล่มสำคัญ เพราะเป็นสื่อมวลชนที่สามารถให้ความหมายจากระบบสังคมที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมสื่อมวลชน (Mass Mediated Culture) และเป็นประสบการณ์ร่วมของคนจำนวนมากในช่วงเวลาเดียวกัน (Collective Experience) [5]

ในการศึกษาสืบสาวราวเรื่องเกี่ยวกับงานวรรณกรรมของผู้ประพันธ์ เป็นวิธีการหนึ่งของการศึกษาแบบวิเคราะห์เนื้อความ (Textual Analysis) การสืบสาวราวเรื่องมักมาจากงานเอกสาร งานประพันธ์ หรือ วรรณกรรม[6] สำหรับกลวิธีการนำเสนอของภาพยนตร์นั้นย่อมเสมือนงานประพันธ์ประเภทอื่น [7] การสืบสาวราวเรื่องในภาพยนตร์จะสามารถสะท้อนสังคมและบริบท

รายรอบที่ผู้ประพันธ์หรือผู้สร้างดำรงอยู่ เพื่อเข้าถึงแก่นแท้ของแบบแผนการดำรงชีวิตและวิถีทางสังคม อีกทั้งภาพยนตร์ยังนำเสนอแนวคิดของปัจเจกบุคคล หรือแม้กระทั่งโครงสร้างของการเมืองกลไกของรัฐบาลในยุคนั้นได้เป็นอย่างดี

การศึกษาภาพยนตร์ในแบบหลังนอสมัย [8] (Postmodernism) นั้นได้ให้ความสำคัญกับการใช้วิธีปะติดปะต่อเรื่องราวเพื่อให้เกิดคำถามที่มีผลอารมณ์ร่วมต่อความจริงในส่วนที่อยู่ตรงหน้า เป็นความจริงชั่วคราว นำไปสู่การศึกษาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่เป็นมิติที่มีอิทธิพลและก่อเกิดวัฒนธรรมปวงชน (Popular Culture) เพราะภาพยนตร์เป็นการสาธยายด้วยการนำเสนอโดยกลุ่มผู้แสดงที่มีวิสัยทัศน์และเทคนิคพิเศษที่ประกอบเป็นภาพยนตร์ จึงทำให้เกิดมายาและสิ่งลวงได้ง่าย ภาพยนตร์เป็นผลผลิตที่สำเร็จเรียบร้อย และเป็นการนำเสนอของเหตุการณ์ที่มีการตัดต่อการจัดลำดับของเหตุการณ์จากภาพที่หลากหลายแต่ดูแล้วมีความต่อเนื่องของกาลและเทศะ เกิดเนื้อความ (Text) แบบหลังนอสมัย จึงทำให้ภาพยนตร์เป็นแหล่งสร้างวัฒนธรรมปวงชน [9]

ตระกูลของภาพยนตร์ (Film Genre) ที่สามารถสอดแทรกอุดมการณ์เพื่อสะท้อนออกสู่ผู้ชมภาพยนตร์ได้เป็นอย่างดีนั้นก็คือ ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ (Historical film) ที่นำเสนอผ่านวิธีการเล่าเรื่องเชิงประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องว่ามันเป็นความจริงในประวัติศาสตร์นั้น การเล่าเรื่องเชิงประวัติศาสตร์ได้สร้างกรอบจินตนาการ [10] (Construct) ในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สาธารณชนทั่วไปมีความรู้สึกเชื่อถือ [11] ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ของไทยนั้นเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทยจากการบอกเล่า หลักฐาน และเอกสารราชพงศาวดารทั้งหลาย ซึ่งภาพยนตร์ไทยที่สร้างจากเอกสารเหล่านี้ส่วนมากมีแนวคิดและเนื้อหาที่ปลุกใจให้ผู้ชมเกิดความฮึกเหิมและเกิดความรักชาติผ่านเรื่องราวการสละตนบุคคลสำคัญที่ก่อประโยชน์ให้กับบ้านเมืองหรือเรื่องราวของวีรกษัตริย์ผู้เป็นมหาราชที่ยิ่งใหญ่ [12]

หม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล ผู้สร้างและผู้กำกับภาพยนตร์ไทยมากความสามารถ ผลงานที่ทรงคุณค่าของท่านคือภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่อง “ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ที่สร้างจากประวัติศาสตร์สำคัญช่วงหนึ่งของชาติไทยที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย เพื่อเทิดพระเกียรติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตลอดจนสื่อสารแนวคิดที่ผู้สร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ต้องการส่งไปยังผู้ชม แต่การถ่ายทอดแนวความคิดจากภาพยนตร์นั้นเป็นการถ่ายทอดโดยทางอ้อมเพื่อไปถึงผู้ชม ดังนั้นการอบรมเพาะความเชื่อหรืออุดมการณ์ของผู้ชมโดยการใช้ตัวอย่างจากตัวบุคคลซึ่งในที่นี้คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชย่อมก่อให้เกิดการเข้าถึงและเข้าใจการสื่อสารแนวคิดได้ อีกทั้งสื่อภาพยนตร์เองสามารถเชื่อมโยงธรรมชาติของสังคมกับแนวทางการคิดของผู้สร้างได้เป็นอย่างดีด้วยการอาศัยการเล่าเรื่อง (Narration) ซึ่งถือเป็นจุดได้เปรียบของภาพยนตร์ในการโน้มน้าวใจ แต่ปัญหาของภาพยนตร์ที่มีช่วงอายุของผู้ชมทั่วไปที่ค่อนข้างกว้าง ผู้ชมทุกคนมีคุณวุฒิ วัยวุฒิ วิถีของสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ล้วนแตกต่างกันไป อีกทั้งภาพยนตร์เป็นสื่อที่ประกอบด้วยสัญลักษณ์ รหัส และข้อมูลจำนวนมากที่นำเสนอผ่านประสบการณ์เชิงพื้นที่และโลกแห่งความเป็นจริงของเรา [13] รวมถึงในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาและเทคนิคของภาพยนตร์ก็เป็นส่วนสำคัญที่ผู้ชมต้องทำความเข้าใจ ผู้ชมเองก็ต้องมีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) และมีความคุ้นเคยต่อระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อยที่ถักทอกันอยู่ในภาพยนตร์เสียก่อน จึงจะสามารถเข้าใจแนวคิดหรือความหมายของภาพยนตร์ที่ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการสื่อสารได้อย่างครบถ้วน [14] ดังนั้นวิธีการส่วนใหญ่ที่ใช้ในการชมภาพยนตร์จึงเกี่ยวข้องกับการตีความ และยิ่งตีความได้มากเพียงใด ก็จะมีโอกาสอ่านและเข้าใจโลกตามแบบที่ผู้สร้างภาพยนตร์นำเสนอได้มากเท่านั้น ดังนั้นในการรับรู้การสื่อความหมายในภาพยนตร์ที่สื่อสารออกมาในรูปแบบของถ้อยคำทั้งการพูด การเขียน การปฏิบัติ พฤติกรรม อากัปกริยาต่างๆ ที่รวมกันเพื่อการสื่อสาร

ความกัน จนเกิดความรู้หรือความคิดทางสังคมในขอบเขตที่ชัดเจนในช่วงเวลาหนึ่งของประวัติศาสตร์ด้วยปฏิบัติการความสัมพันธ์เชิงอำนาจ จนนำไปสู่การวิพากษ์เชิงประวัติศาสตร์และการเมืองได้นั้น ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาการสื่อสารของภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชโดยวิธี“การอภิปรายความ” [15] (Discourse) ซึ่งเสมือนเป็นขั้นตอนการวิเคราะห์หีนาระเบียบวิธีวิจัยแบบหนึ่งของการวิเคราะห์เนื้อความ (Textual Analysis) ของภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยทำการวิเคราะห์หิ้งที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ในรูปของเนื้อความ (Text) ที่เป็นทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา เพื่อสามารถสกัดแนวคิดที่สำคัญที่เป็นนามธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน แล้วนำไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างกระบวนการรับรู้ใหม่ให้แก่ผู้ที่ได้ชมภาพยนตร์ ตลอดจนนำแนวคิดที่ได้ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ แก่ประเทศชาติต่อไปได้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อความหมายและการตีความโดยรวมของภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในมุมมองทางการสื่อสาร การปกครองและทางภาษา
2. เพื่อศึกษาบทบาทของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชต่อผู้ได้ปกครองจากภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อนำไปอภิปรายความสังคมได้อย่างรอบด้าน
3. เพื่อศึกษาการอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างสังคม วัฒนธรรม และการเมืองในรูปแบบของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ปรากฏอยู่ในของภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาปรัชญาองค์ความรู้และแนวคิดที่ได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาการอภิปรายความการสื่อสารทางการเมืองจาก ภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดย ศึกษาการวิเคราะห์เนื้อความที่อยู่ในภาพยนตร์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาช่วยในการวิเคราะห์ตัวบทของภาพยนตร์ร่วมกัน โดยได้ใช้แนวคิด “โครงสร้างการเล่า เรื่องของภาพยนตร์” (Narration of Film) เพื่อช่วยในการวิเคราะห์โครงสร้างของเรื่องที่กำลังนำพาเรื่องราวไปสู่จุดไต่บ้าง บทของภาพยนตร์กำลังดำเนินอยู่ในจุดไหน อุปสรรคต่างๆ ที่เข้ามาขวางตัวละครมีอะไร และสร้างไว้ทำไม ตลอดจนสามารถเข้าใจถึงลักษณะต่างๆ ของตัวละครและการกระทำในทุกมิติ เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ตัวละคร อีกทั้งการค้นหาแก่นของเรื่อง (Theme) เพื่อทราบถึงจุดมุ่งหมายหลักของเรื่องที่ยึดทุกๆ องค์ประกอบของเรื่อง โครงเรื่องย่อย (Sub Plot) เอาไว้ นอกจากนี้ลักษณะของฉาก สัญลักษณ์ทางภาพและเสียงในภาพยนตร์ก็ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้มองเห็นความหมายต่างๆ ที่ซ่อนอยู่ในโครงสร้างของภาพยนตร์ นอกจากภาพยนตร์จะมีโครงสร้างแล้ว ภาพยนตร์ยังสื่อสารด้วยภาษาเช่นกัน ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด “ภาษาภาพยนตร์” (Film Language) เพื่อนำมาวิเคราะห์อวัจนภาษาที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ ว่าในแต่ละฉากที่นำมาวิเคราะห์นั้นมีสัญลักษณ์ รหัส หรือการสื่อสารทางภาพ และเสียงที่ต้องการจะสื่อสารความหมายอย่างไร โดยนำมาตีความหมายให้ออกมาในรูปแบบของภาษา อีกทั้งนำความหมายที่สกัดออกมาได้แล้วไปอธิบายประกอบร่วมกับอวัจนภาษาที่เกิดขึ้นในเรื่อง เพื่อก่อให้เกิดความชัดเจนและการสื่อความหมายจากภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ถูกต้อง นอกจากนี้ได้นำแนวคิดเรื่อง “อำนาจ” (Power) ในมุมมองของ ฟูโกต์ที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์เรื่องนี้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายสลับซับซ้อนของอำนาจ อีกทั้งยังมีความแตกต่างหลากหลายอย่างมาก โดยอำนาจนั้นได้แทรกตัวอยู่ในชีวิตของทุกตัวละครและทุกส่วนของสังคมที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

เพื่อสามารถวิเคราะห์ได้ว่ามีส่วนใดบ้างที่เป็นความรู้ความจริงที่มาจากอำนาจที่ได้ครอบงำอยู่ทั้งในรูปแบบอำนาจเชิงบวกในแบบความรู้และอำนาจเชิงลบในรูปแบบของการกดขี่ การปิดบัง การครอบงำ การปราบปราม จนสามารถสกัดอำนาจเหล่านั้นออกไปจนเหลือความรู้ที่แท้จริงที่ปรากฏอยู่ แล้วจึงนำไปอภิปรายความเพื่ออธิบายสังคมได้

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ตัวบทและบริบทของตัวบท (Textual, Contextual and Intertextual Analysis) เป็นกรอบในการศึกษาแต่ละองค์ข้อมูล (Corpus) ในการศึกษาแบบหลังนวยสมัยนั้นเกี่ยวข้องกับการตีความ (Interpretive) โดยนำข้อมูลที่ได้จากเนื้อความภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจำนวน 4 ภาคมาวิเคราะห์หาคำสำคัญ โดยมีองค์ข้อมูลทั้งสิ้น 334 องค์ข้อมูล แล้วจึงนำมาสืบสาวรากเหง้า (Genealogy) เนื้อความที่ปรากฏ โดยการเลือกเนื้อความในภาพยนตร์เรื่องที่เป็นทั้ง วัจนภาษาและอวัจนภาษาด้วยการหาประพจน์ (Proposition) ที่เลือกมาอภิปรายความ (Discourse) แล้วใช้คำถามเป็นเครื่องมือในการสืบสาวรากเหง้าลึกที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ เพื่อไปสู่ความหมายนั้น แล้วเลือกสัญลักษณ์แห่งเครื่องหมาย (Signifier) ที่ได้จากประพจน์ขึ้นมาวิจารณ์จนเข้าถึงความหมาย (Signified) มาอธิบายโดยใช้การตีความหมายด้วยการอภิปรายความ

สรุปผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษา 3 ประการดังนี้

1. ข้อสรุปที่เป็นการอภิปรายความตามเรื่องราวในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

จากภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสามารถอภิปรายความสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ทรงเป็นวีรบุรุษแบบวีรมหาราชได้เป็น 2 ประการหลัก ได้แก่ มหามุรุษลักษณะและบุญญาบารมีอย่างสูงสุด

มหาบุรุษลักษณะของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้น ทรงเป็นพระมหากษัตริย์วีรมหาราชที่ทรงพระปรีชาสามารถมากมาย เหตุสำคัญที่ทำให้พระองค์มีความรู้ที่แตกฉานรอบด้านก็เนื่องด้วยพระองค์ต้องเสด็จเป็นองค์ประกันหงสาวดีตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ แต่ในความโชคร้ายยังมีความโชคดี การได้พระเจริญวีย์ในต่างประเทศอย่างกรุงหงสาวดีนั้นย่อมเป็นข้อดี เพราะกรุงหงสาวดีคือเมืองหลวงของพม่าที่เป็นศูนย์กลางของอำนาจ ทุกความเจริญทุกอารยธรรม ความรู้จากทุกที่ทุกแห่งมุ่งเข้าสู่กรุงหงสาวดี ทำให้พระองค์ได้รับประสบการณ์ทั้งทางด้านความรู้ทางโลก ที่มุ่งหลักการเรียนรู้การเมือง การปกครอง และการทหารตลอดจนตำราพิชัยสงครามมากมาย และความรู้ทางธรรมที่พระองค์ได้ร่ำเรียนจากวัดโดยเดียในกรุงหงสาวดี เพื่อก่อเกิดความรู้ที่ปรากฏอยู่ในพระธรรมคำสั่งสอนตามพระพุทธศาสนาและลัทธิความเชื่อที่ยอมรับกันว่าเป็นศิลปะวิทยาการ เมื่อความรู้ทางโลกและทางธรรมสอดประสานกันอย่างลงตัวจึงทำให้การเมืองของสยามและพม่าได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธอย่างมาก โลกทัศน์ทางสังคมและการเมืองจึงเป็นโลกทัศน์แบบพุทธศาสนาที่ยอมรับเรื่องบุญกรรมและบารมีของผู้ปกครองที่ดำรงตนเป็นธรรมราชา ก่อให้เกิดการยอมรับอำนาจของผู้ปกครองโดยไม่มีข้อโต้แย้ง เนื่องจากมีความเชื่อว่าคุณปกครองเป็นคนดี มีคุณธรรม หรือมีบุญบารมีสูงมาก จึงสมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ปกครอง เพราะจะนำรัฐไปสู่การปกครองที่มีธรรมะเป็นเครื่องชี้นำ

แม้ว่าจะเป็นการปกครองโดยผู้ปกครองเพียงคนเดียวคือพระมหากษัตริย์ก็ตาม ลักษณะความคิดทางการเมืองดังกล่าวนี้สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเน้นการมีอำนาจทางการเมืองเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว เพราะทรงเป็นผู้ปกครองที่มีธรรมะหรือธรรมราชา สอดคล้องกับความรู้ความเชื่อตามคำสั่งสอนของพุทธศาสนาที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาจากวัด เหล่านี้จึงหล่อหลอมให้สมเด็จพระนเรศวรทรงมีหลักแนวคิดที่แตกต่างไม่เหมือนใคร กล่าวที่จะคิด และกล่าวที่จะทำ

จนทำให้พระองค์ทรงเป็นนักปกครองแนวสมัยใหม่ที่นำพาให้สยามก้าวหน้ารอดพ้นอุปสรรคมาได้ และจากพื้นฐานความคิดการเจริญรู้ในแบบนักปกครองแนวสมัยใหม่ทำให้พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีความเด็ดขาดเป็นอย่างมาก เพราะความเด็ดขาดนี้เองจึงทำให้พระองค์รักษาเอกราชของชาวสยามได้ หากมองย้อนกลับไปจะพบว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่รักและห่วงหาอาทรความเป็นเอกราชมากที่สุด ทรงยอมสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อปกป้องเอกราชของชาติ แม้ว่าจะรบพระวรกายของพระองค์นั้นล้วนวายล้อมไปด้วยเหล่าผู้ที่ฝึกฝนใกล้ชิดศัตรูมากที่สุด ไม่ว่าจะ เป็นสมเด็จพระมหาธรรมราชาพระราชบิดาที่ยอมสงบศึกสงครามกับพระเจ้าบุเรงนองเข้าข้างฝ่ายพม่า ยอมช่วยข้าศึกทำการทรยศต่อบ้านเกิดเมืองนอน ส่วนพระสุพรรณกัลยาภัก์ทรงเป็นนมหลืให้กำเนิดพระราชโอรสกับพระเจ้าบุเรงนอง เพื่อนำพาให้ชาติหลุดพ้นจากเหล่าพม่า จึงทำให้สมเด็จพระนเรศวรต้องขึ้นมาเป็นจอมทัพทางทหารที่มีความเป็นผู้นำที่กล้าหาญ พระองค์ไม่ได้ทรงเป็นผู้นำที่คอยสั่งเท่านั้น ทรงเป็นผู้นำที่รับฟังเหล่าทหาร แม่ทัพ นายกองเพราะทรงทำการรบแบบเป็นหมู่คณะ อีกทั้งยังเป็นผู้นำที่มิใช่แต่เป็นเพียงการนำโดยการสั่งการ หรือตามกฎระเบียบ แต่ทรงกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ทรงเสียสละอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ ทรงสละความสุขและความปลอดภัยส่วนพระองค์ในการที่จะเป็นจอมทัพออกรบร่วมกับเหล่าทหารในยามสงครามอย่างเต็มกำลังความสามารถ นอกจากนี้ทรงเป็นผู้นำที่เยี่ยมไปด้วยความเมตตา ทรงเป็นที่รักที่เคารพยกย่องของเหล่าขุนนาง ทหาร ข้าราชการ บริวารและพสกนิกร ไม่ว่าจะกิจการใดพระองค์ทรงงานด้วยใจที่มีความเป็นมิตร มีความจริงใจและความห่วงใยทุกคน

สิ่งสำคัญอีกประการของการเป็นผู้นำที่สมเด็จพระนเรศวรทรงกระทำคือพระองค์จะกระทำการใดด้วยการตัดสินใจด้วยความชอบใจ เพราะพระองค์ถือว่าไม่ว่าจะทำกิจการทางการทหาร ทางการเมือง หรือการปกครองก็ตาม การตัดสินใจด้วยความชอบใจจะทำให้เป็นต่อผู้อื่นและก้าวไปข้างหน้า

หน้าก่อนเสมอ สมเด็จพระนเรศวรทรงตระหนักดีว่าการกระทำทุกกิจการของบ้านเมืองต้องปลูกจิตสำนึกของความรักสามัคคีรวมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว และการสร้างจิตสำนึกร่วมกันเหล่านี้เกิดขึ้นได้ในสมัยของพระองค์เพราะทรงเป็นศูนย์นำดวงใจชาวสยามที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชากรราษฎรทุกคนในฐานะพระมหากษัตริย์ผู้สร้างชาติให้มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง

สมเด็จพระนเรศวรทรงเป็นมหाराชผู้บำเพ็ญบารมีทรงปฏิบัติพระองค์อยู่บนคุณความดีทั้ง 10 ประการคือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขาซึ่งบุญญาบารมีนั้นล้วนมาจากการหมั่นสร้างสมกรรมดี คุณงามความดีที่พระองค์ได้ทรงกระทำเพื่อบุญญาบารมีอย่างสูงสุด คือ การทำให้ชาติสยามมีความเป็นเอกราช นำพระองค์ไปสู่พระมหากษัตริย์ผู้ที่มีบุญญาบารมีเทียบเท่ากับพระเจ้าจักรพรรดิราชจนเป็นกษัตริย์เหนือกษัตริย์ทุกชาติ (King of Kings)

การที่สมเด็จพระนเรศวรทรงเป็นมหาบุรุษลักษณะและมีบุญญาบารมีอย่างสูงสุดไม่ใช่เป็นการเกิดขึ้นมาอย่างเลื่อนลอยไร้ทิศทางและความหมายจะพบว่าสมเด็จพระนเรศวรทรงมีการสื่อสารทุกอย่างออกไปสู่ผู้อื่นไม่ว่าการสื่อสารทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อให้เกิดการสัมฤทธิ์ผลทางการสื่อสารความหมาย ดังจะเห็นได้ว่าการแสดงความเป็นนักปกครองแนวสมัยใหม่ก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นสำคัญจึงจะสามารถโน้มน้าวความคิดต่อสมเด็จพระมหาธรรมราชาพระราชบิดาให้เกิดความเชื่อมั่นในความคิดแนวสมัยใหม่ของพระองค์ได้ ต้องโน้มน้าวเหล่าขุนนางและอาณาประชาราษฎร์ให้เกิดความเชื่อในแนวคิดสมัยใหม่และนำไปปฏิบัติตามได้เป็นอย่างดี

ส่วนในด้านการสื่อสารถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากที่จะทำให้ผู้อื่นเข้าใจและรับทราบข้อมูลของตนเองในฐานะผู้ส่งสาร ในทางกลับกันก็สามารถเข้าใจความหมายในสารที่ผู้อื่นส่งมาถึงได้ในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้นสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการสื่อสาร มีการสื่อสารในหลายรูปแบบ ดังเช่นการสื่อสารในยามทำศึกสงคราม การเป็นผู้นำทัพทำการรบ

ก็ต้องใช้การสื่อสารกับเหล่าทหารแม่ทัพนายกอง ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน ยุทธวิธีการรบ กลยุทธ์การศึก การสื่อสารกันในเรื่องการรบยิ่งมีความสำคัญ เพราะหากมีการสื่อสารผิดพลาดเกิดขึ้นนั่นหมายถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับ กองทัพที่อาจนำไปสู่การพ่ายแพ้ในสงครามเลยก็ว่าได้รวมถึงการสื่อสารของ สมเด็จพระนเรศวรเพื่อปลุกกระตมสร้างเสริมความฮึกเหิมให้กับกองทัพเพื่อมีกำลัง ใจในการต่อสู้ก็ต้องใช้ทักษะทางการสื่อสารที่ดี นอกจากนี้ในการสื่อสารความเป็นผู้มีบุญญาบารมีที่ถือว่าเป็นการสื่อสารที่ยากมากที่สุด เพราะเป็นลักษณะ นามธรรม สมเด็จพระนเรศวรก็ทรงสามารถสื่อสารออกมาเป็นรูปธรรมให้ทุกคนได้รับรู้ความเป็นผู้มีบุญญาบารมีได้อย่างชัดเจน นั่นคือ การที่ทรงประกาศ อิศรภาพให้แก่ชาติสยามผ่านการยอมรับด้วยพิธีกรรมทางศาสนา เนื่องด้วยผู้ ที่มีพระบุญญาบารมีเทียบพระจักรพรรดิราชเท่านั้นจึงสามารถกระทำที่ยิ่งใหญ่เช่นนี้ได้ เหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งทางการสื่อสารของสมเด็จพระนเรศวร ในฐานะทรงเป็นนักการสื่อสารที่ยิ่งใหญ่ แม้ว่าพระองค์จะไม่ได้เป็นนักเล่า เรื่อง แต่เรื่องราวของพระองค์ได้ถูกเล่าเรื่องผ่านภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ถ่ายทอดความเป็นนักการสื่อสารของพระองค์ไปสู่ผู้ชม ในฐานะผู้รับสาร ให้เกิดการรับรู้อย่างเข้าใจและซาบซึ้งในพระวีรกรรมของ พระองค์ที่ได้ทรงกระทำเพื่อบ้านเมือง พระเกียรติคุณของสมเด็จพระนเรศวร อย่างหาที่สุดมิได้จึงทำให้พระองค์ทรงวีรบุรุษแบบวีรมหาราช

2. ข้อสรุปที่เป็นการอภิปรายความบทบาทของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชต่อผู้ได้ปกครองในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้นสามารถอภิปรายความบทบาทที่สำคัญของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในฐานะกษัตริย์ผู้ปกครองต่อผู้ได้ปกครองได้ 3 ประการหลักคือ ด้านการทหาร ด้านการปกครอง และด้านการศาสนา ดังมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการทหาร พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับด้านการทหารในฐานะเป็นกลุ่มกำลังผู้สร้างชาติที่ทำให้ชาติมั่นคง ปกป้องชาติให้คงอยู่ยั่งยืนนานปราศจากผู้รุกราน ความเข้มแข็งของกองทัพทหารจึงเปรียบดั่งเป็นต้นน้ำที่วัดความมั่นคงของชาติที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นกษัตริย์จอมทัพนักรบที่มีกลยุทธ์การศึกและยุทธวิธีการรบแนวใหม่ที่ไม่เหมือนจอมทัพของชาติใด สยามประเทศอยู่รอดปลอดภัยก็เป็นเพราะการรบรูปแบบนี้และยังคงเป็นที่กล่าวขานมาจนปัจจุบันคือ ยุทธวิธีการรบในแบบกองโจร ที่เน้นการใช้กำลังคนน้อยแต่มากฝีมือมุ่งทำการสอดแนมข่าวคราวความเคลื่อนไหวของข้าศึก และคอยตีตัดการส่งเสบียงของกองทัพฝ่ายตรงข้าม เพื่อเน้นการรบกวนข้าศึกอย่างรุนแรง ซึ่งทั้งหมดถือเป็นยุทธวิธีการรบรูปแบบใหม่ที่ถูกนำมาใช้ในสมัยต่อมา สมเด็จพระนเรศวรทรงเป็นจอมทัพที่หมั่นฝึกฝนทั้งทางร่างกายและสติปัญญา ทรงนำองค์ความรู้ทั้งหมดมาประยุกต์ให้เป็นรูปแบบการรบด้วยพระองค์เอง ทรงสามารถนำแนวคิดแบบนักปกครองสมัยใหม่ของพระองค์มาผสมผสานกับกลยุทธ์การศึกรูปแบบใหม่ได้อย่างลงตัว ดังเช่น ทำการปกครองแนวสมัยใหม่โดยการเทหัวเมืองทางเหนือทั้งหมดเข้ามาอยู่ในพระนครเพื่อเสริมกำลังให้เกิดแข็งแกร่ง แล้วใช้ยุทธวิธีสมัยใหม่แบบกองโจรทำการรบโดยการสอดแนมกองกำลังข้าศึกเพื่อรู้เขารู้เราเสียก่อน เลือกใช้ทหารน้อยและทำการรบอย่างรวดเร็วโดยใช้กำลังพลส่วนใหญ่ในการคอยรักษาพระนคร แล้วเลือกทำการศึกในช่วงขณะที่ข้าศึกยังไม่ทันรู้ตัว ทำการออกรบก่อนโดยไม่ยอมตั้งมั่นรอให้ข้าศึกเข้าตี ต้องทำการรบเป็นจุดเพื่อง่ายต่อการตีข้าศึกและต้องทำการศึกในขณะที่ข้าศึกยังมีกำลังพลไม่มาก ที่สำคัญเมื่อออกรบก็ต้องเลือกสมรภูมิในการรบเองเพื่อความชำนาญและความเป็นต่อในการทำศึก ยุทธศาสตร์แนวใหม่ที่กล่าวมาจะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ได้ ถ้าหากสมเด็จพระนเรศวรจะเป็นผู้นำทหารในการออกรบด้วยพระองค์เอง เพื่อเป็นขวัญกำลังใจที่ติดต่อเหล่าทหารผู้กล้าทุกคน จึงไม่มีข้อสงสัยใดเกี่ยวกับพระปรีชาสามารถทางการรบของพระองค์ เพราะ

แทบจะไม่มีครั้งใดที่ทัพฝ่าย อโยธยาโดยการนำทัพของสมเด็จพระนเรศวรจะพ่ายแพ้ในการศึกสงคราม

ด้านการปกครอง สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักปกครองที่ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยธรรมอันทรงเปี่ยมด้วยทศพิธราชธรรม 10 ประการ สังคหวัตถุ 4 ประการ และจักรวรรดิวัตร 12 ประการ ซึ่งล้วนเป็นธรรมที่นักปกครองผู้ยิ่งใหญ่พึงควรปฏิบัติเพื่อให้เกิดความผาสุกของเหล่าปวงชน ทรงเป็นนักปกครองที่มีความรู้ทางยุทธศิลป์ในทุกแขนง ทรงสามารถนำยุทธศิลป์เหล่านั้นมาสอดประสานและนำไปใช้ในการปกครองสยามประเทศได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งทรงเป็นนักปกครองที่มีจิตวิद्याในการสื่อสารเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นจิตวิद्याด้านการรบที่ทรงทำให้เหล่าทหารมีขวัญกำลังใจในการศึก ด้านการเมืองและการปกครองทรงมีหลักกระบวนการทางการสื่อสารที่เป็นเลิศต่อเหล่าขุนนางและพระอนุชาในการเสด็จขึ้นครองราชย์ของพระองค์

ด้านการศึกษา สมเด็จพระนเรศวรทรงทำนุบำรุงพระศาสนาอย่างสม่ำเสมอตลอดสมัยรัชกาล พระองค์ทรงเป็นศาสนูปถัมภ์ทรงสถาปนาแต่งตั้งพระสงฆ์เพื่อช่วยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทรงสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด สร้างพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านเมืองมากมาย เหล่านี้เพื่อสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจและความสงบสุขให้แก่อาณาประชาราษฎร์

ด้วยพระปรีชาสามารถทั้งทางด้านทหาร การปกครองและการศาสนาของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเหล่านี้จึงทำให้พระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อเหล่าผู้ใต้ปกครองทั้งหลาย ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่สามารถดำรงชาติให้มีความเกรียงไกรอย่างมากในรัชกาลของพระองค์

3. ข้อสรุปที่เป็นการอภิปรายควมรูปแบบของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสามารถอภิปรายความในด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของกลุ่มคน

หลายสถานะในสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจแบ่งได้ 2 กลุ่มหลัก คือ อำนาจในฐานะผู้ปกครอง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ เจ้านายเชื้อพระวงศ์ และอำนาจในฐานะผู้ใต้ปกครอง ได้แก่ โพร่ ทาส

อำนาจในฐานะผู้ปกครอง ในฐานะของพระมหากษัตริย์นั้น ได้มีการใช้อำนาจเพื่อการสงคราม โดยจุดประสงค์หลักในการทำสงครามเพื่อการขยายพระราชอาณาจักรให้กว้างใหญ่ไพศาลและการปราบปรามเหล่าเมืองประเทศราชที่มีการแข็งเมือง โดยผลของสงครามก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจและนำไปสู่ความรู้ได้ตามแนวคิดเรื่อง “อำนาจ” ของฟูโกต์ซึ่งถือเป็นอำนาจที่มุ่งเน้นการครอบงำเพื่อนำไปสู่การควบคุมเหล่าเมืองประเทศราชทั้งหลาย ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุผลแห่งอำนาจที่ต้องการ และพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจเพื่อขยายพระราชอำนาจ ถือเป็น การสร้างบารมีของพระองค์ ให้เมืองน้อยใหญ่และเหล่าเมืองประเทศราชได้รับรู้ความยิ่งใหญ่ของแผ่นดินในรัชสมัยของพระองค์ การขยายพระราชอำนาจอาจทำได้โดยใช้การศึกษาสงครามเพื่อแผ่ราชอาณาจักร หรือการทำพิธีกรรมทางอำนาจ เช่น พิธีการถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พิธีบรมราชาภิเษก พิธีปราบดาภิเษก เป็นต้น เหล่านี้ก็นับว่าสามารถขยายอำนาจของพระองค์ได้เช่นกัน พระมหากษัตริย์จึงขยายพระราชอำนาจเพื่อสร้างอำนาจนำไปสู่ความรู้ถึงสิ่งที่ยอมร่วมกัน และพระองค์จะเป็นผู้กำหนดการรับรู้เหล่านั้นต่อไป ในส่วนของเจ้านายเชื้อพระวงศ์นั้น ได้มีการใช้อำนาจผ่านความสัมพันธ์กับเชื้อพระวงศ์ด้วยกัน ความสัมพันธ์กับบุคคล ความสัมพันธ์กับสาธารณะชน ความสัมพันธ์กับทหาร และความสัมพันธ์กับสตรีเพศ ซึ่งส่วนใหญ่เจ้านายเชื้อพระวงศ์ที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่กล่าวมานั้น จะเป็นการต่อสู้เชิงอำนาจเพื่อช่วงชิงพื้นที่แห่งอำนาจในการครอบครองการรับรู้ โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์ที่แปรเปลี่ยนไปตามกลุ่มบุคคลในสังคมที่มีการใช้อำนาจ หรือได้รับผลของอำนาจต่อกัน

อำนาจในฐานะผู้ได้ปกครอง ในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนี้พบว่า อำนาจปรากฏตัวอยู่ทุกหนแห่ง แสดงตัวออกในความขัดแย้งระหว่างสิ่งต่างๆ เมื่อวิเคราะห์เนื้อความของภาพยนตร์เรื่องนี้ด้วยแนวคิดเรื่อง “อำนาจ” ในมุมมองของฟูกูโด้แล้วจึงพบว่า ความสัมพันธ์ทุกชนิดที่เกิดขึ้นในเรื่องราวของภาพยนตร์นี้เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่วนเวียน เคลื่อนตัวอยู่รายรอบ ไม่ได้ยึดติดว่าเป็นเจ้านายจึงจะมีอำนาจได้เท่านั้น ไพร่ทาส หรือเชลยศึกก็มีสิทธิ์ที่จะมีอำนาจได้ทั้งนั้นขึ้นอยู่กับใครจะเป็นผู้หยิบฉวยอำนาจเหล่านั้นมาใช้ แล้วสถาปนาอำนาจจนกลายเป็นความรู้ที่ยอมรับกันได้ โดยไม่สนใจที่มาของอำนาจ แต่สนใจที่การกระทำและผลของอำนาจ ซึ่งอำนาจนั้นไม่ใช่อำนาจที่เป็นหนึ่งเดียวของรัฐของกลุ่มหรือชนชั้นใด แต่อำนาจเป็นเครือข่ายที่โยงใยไปทั่วแล้วพัฒนาตัวเองเติบโตต่อด้วยการสร้างความรู้ขึ้นรองรับอำนาจนั้น ซึ่งอำนาจที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่เป็นอำนาจในเชิงลบได้แก่ การครอบงำ บังคับ กดขี่ ปกปิด หวงห้าม และอำนาจในเชิงบวกได้แก่ การสร้างความรู้จนเกิดเป็นธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม แล้วนำไปสู่ความเป็นอารยธรรมมนุษย์สืบต่อมา

การอภิปรายผล

ภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้นผ่านการผลิตซ้ำ (Reproduction) หลายยุคหลายสมัย ล้วนส่งผลต่อการรับรู้และความรู้สึกนึกคิดของคนไทยที่มีต่อพระองค์แตกต่างกันออกไปตามความต้องการของผู้สร้างภาพยนตร์ว่ามีจุดประสงค์ในการสื่อสารอย่างไร ในงานวิจัย “การอภิปรายความการสื่อสารทางการเมืองจากภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทย เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช” ครั้งนี้ ภาพยนตร์ได้สื่อสารออกไปด้วยวิธีการเล่าเรื่อง (Narration) เพื่อให้ผู้ชมเกิดความคล้อยตาม ท่ามกลางเรื่องราวเกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรจากพงศาวดารทั้งหลายที่ผู้สร้างนำมาประกอบเป็นหลักฐานล้วนกระจัดกระจาย ไร้ระเบียบ ไม่ถูกต้องตามลำดับเวลาใน

โลกความเป็นจริง ดังนั้นที่ทุกคนสามารถรับชมภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้อย่างเข้าใจก็เพราะได้ผ่านการเลือกสรร จัดลำดับเหตุการณ์ เรื่องเล่า (Narrative) แล้วนำเหตุการณ์ที่จัดลำดับแล้วมากำหนดให้เป็นชุดเดียวกันชุดหนึ่งที่ปลายปิดเรียบร้อย เพื่อหาความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ในชุดนั้นที่เรียกว่า “โครงเรื่อง” (Plot) การเล่าเรื่องโดยใช้โครงเรื่องนำพาให้ผู้ชมในฐานะผู้รับสารได้ติดตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นพร้อมรับรู้เกี่ยวกับวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ก่อเกิดความเชื่อและนำไปสู่ความศรัทธา จนปรากฏภาพของสมเด็จพระนเรศวรทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยผู้เป็นวีรมหาราช และภาพยนตร์ยังได้สร้างตำนานที่เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชให้พระองค์เป็นวีรบุรุษของชาติไทย เรื่องราวของความเป็นพระมหากษัตริย์ยอดนักสู้ทั้งในสนามรบและสนามชีวิต ทั้งศึกภายในและศึกภายนอกของพระองค์สามารถสร้างความสะเทือนอารมณ์ ความซาบซึ้ง ความประทับใจให้กับผู้ชมได้ตลอดเวลา การ นำแนวคิดโครงสร้างการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Narration of Film) ช่วยแสดงให้เห็นโครงสร้างและสามารถวิเคราะห์เรื่องราวในภาพยนตร์เรื่องนี้ได้อย่างชัดเจน ดังเช่น เหตุการณ์เสด็จไปเป็นองค์ประกันที่กรุงหงสาวดีตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ การถูกดูหมิ่นดูแคลนจากเหล่าราชศัตรู การพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน ราชวงศ์ ตลอดจนบุคคลอันเป็นที่รัก การสูญเสียอิสรภาพในชีวิตพระองค์และบ้านเมือง การถูกทรยศหักหลัง ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นแบบทดสอบความเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของพระองค์ได้เป็นอย่างดี สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงต้องต่อสู้กับอุปสรรคและความทุกข์ที่มารุมเร้ารอบด้านด้วยความเข้มแข็ง ความกล้าหาญ และความอดทน ในช่วงเวลาที่อาณาจักรอยุธยาต้องตกเป็นเมืองขึ้นของฝ่ายพม่า บ้านเมืองและประชาราษฎร์ต้องประสบความทุกข์แสนสาหัส จนกระทั่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชประกาศอิสรภาพให้แก่ชนชาวสยามจนไม่ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าอีกต่อไป ทำให้อาณาจักรอยุธยารุ่งเรืองอีกครั้ง ไพร่ฟ้าประชานออยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข จึงถือได้ว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสร้างคุณประโยชน์อย่าง

มากมายมหาศาลต่อประเทศชาติและประชาชนชาวไทย พระราชมรดกนี่ยกย่องที่ ยิ่งใหญ่ของพระองค์จึงได้รับการยกย่องพระสมัญญา “มหाराช” ซึ่งทรงเป็น มหาราชพระองค์แรกของกรุงอยุธยา

แม้ว่าจากการศึกษาครั้งนี้จะได้พบหลักฐานจากบันทึกคำให้การ ของชาวต่างประเทศและพงศาวดารของพม่าที่นำเสนอเรื่องราวของสมเด็จพระนเรศวรออกมาในภาพของผู้ปกครองที่มีความเจ็บปวดดุดัน และความ โหดเหี้ยมเอาไว้ค่อนข้างน่าสนใจนั้น ถ้าหากเลือกมองการปกครองแผ่นดินของ พระองค์จากบริบทปัจจุบันแล้วมองเข้าไปในการกระทำของพระองค์ช่วงนั้น แน่แน่นอนที่สุดย่อมเกิดความคิดที่ว่าสมเด็จพระนเรศวรทรงปกครองแผ่นดิน บนความโหดเหี้ยม ดุร้ายอย่างมาก แต่หากมองเรื่องราวของพระองค์โดย ใช้แนวคิดภาษาภาพยนตร์ (Film Language) วิเคราะห์หาสัญลักษณ์ และรหัส ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่องนี้ ร่วมกับการพินิจพิเคราะห์เข้าไปแบบคนร่วม สมัยกับกรุงอยุธยา มองพระองค์ในบทบาทของอวตารย่อยของพระอิศวรผู้ ทำลายลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายบ้านเมือง โดยศึกษาจากบริบทที่เกิดขึ้นใน ช่วงเวลานั้นแล้ว ก็สามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดีว่าการที่พระองค์ต้องปกครอง ประชากรราษฎรด้วยความโหดเหี้ยมดุดัน เป็นเพราะบ้านเมืองในยุครัชสมัยของ พระองค์นั้นเพิ่งได้รับเอกราชจากการประกาศอิสรภาพตัดไมตรีหงสาวดีได้ไม่ นานนัก สภาพภายในประเทศมีแต่ความเลื่อมโทรม ประชากรราษฎรออดอยาก แยกกันอยู่แยกกันกินเต็มไปด้วยการไร้ระเบียบ และยังคงมีศึกสงครามจากการ รุกรานรอบด้านของฝ่ายพม่าและอาณาจักรข้างเคียง หากพระองค์ไม่แสดง บทบาทของพระอิศวรอวตารโดยใช้ความเจ็บปวดในแบบพระองค์ปกครอง บ้านเมืองในช่วงนั้น ก็ไม่มีทางที่จะควบคุมความสงบเรียบร้อยเอาไว้ได้ และ อาณาจักรอยุธยาจะไม่มีวันที่จะอยู่รอดรักษาเอกราชของชาติมาได้

นอกจากนี้หลักฐานประวัติศาสตร์ไทยในต่างประเทศได้กล่าวถึง พระนิสสัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่าพระองค์ไม่เหมือนพระมหากษัตริย์ สมบูรณาญาสิทธิราชย์องค์อื่นที่มีความทารุณและเลวทราม แต่สมเด็จพระ

นเรศวรนั้นทรงดูร้ายเข้มงวดแต่กล้าหาญ ไม่มีความละโมภเหมือนพระองค์อื่น แต่ทรงมีพระทัยกว้างอย่างยิ่ง แม้พระองค์จะทารุณโหดร้ายในบางเรื่อง แต่ก็แสดงความกรุณามากมายในเรื่องอื่นๆ ในการกล่าวถึงสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจากมุมมองของชาวต่างชาติทำให้ประจักษ์ได้ว่า พระองค์ทรงเป็นผู้นำที่เข้มแข็งแต่ไม่แข็งกระด้าง อ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อความสุขของประชาราษฎร์ ลองตั้งสังเกตดูว่าหากผู้นำประเทศไทยในยุคปัจจุบันมีความคิดทางการเมืองการปกครองเช่นแนวทางของพระองค์ และปลดปล่อยความเห็นแก่ความสุขส่วนตัว มุ่งสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวมและประเทศชาติอย่างแท้จริงก็ย่อมจะทำให้ประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรือง สงบสุขมากกว่าที่เป็นอยู่อย่างทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามความมุ่งหวังของผู้สร้างภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้สร้างให้สมเด็จพระนเรศวรเป็นต้นแบบและเป็นแรงบันดาลใจให้ประชาชนคนไทยเกิดความรักสามัคคีและภาคภูมิใจในชาติไทย ช่วยสร้างจิตวิญญาณร่วมกันของสังคม ซึ่งอาจมองได้ว่าเป็นภาพยนตร์ที่สร้างกระแสชาตินิยม แต่หากมองกันอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่ได้มีจุดเน้นเรื่องชาตินิยมมากนัก ภาพยนตร์พยายามแสดงให้เห็นว่าในสมัยนั้นไม่ได้มีประเทศไทย แต่ว่ามีศูนย์อำนาจอยู่หลายศูนย์ ซึ่งแต่ละศูนย์อำนาจก็ค่อนข้างจะมีอำนาจภายในตนเองเช่นเมืองพิษณุโลก เมืองอยุธยา เมืองหงสาวดี หรือเมืองตองอู เป็นต้น ซึ่งสัมพันธ์กันโดยยึดโยงกับอำนาจบารมีของกษัตริย์ผู้เป็นใหญ่ในแต่ละยุค ในยุคแรกคือพระเจ้าบุเรงนอง ในยุคหลังคือสมเด็จพระนเรศวร เพราะฉะนั้นภาพของบรยากาศเหล่านั้น ถ้าดูอย่างระมัดระวังก็จะพบได้ว่า ในสมัยอยุธยาแล้วยังไม่มีประเทศไทย แต่เนื่องจากจุดเน้นอยู่ที่สมเด็จพระนเรศวรในภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ผู้สร้างชาติ และมีฉากเกี่ยวกับการประกาศเอกราชหรือทำสงครามรบกับพม่า ตรงส่วนนี้จึงชักนำให้เกิดกระแสชาตินิยมขึ้นมาได้นั่นเอง

กระแสชาตินิยมในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนี้ จุดประสงค์หลักไม่ได้ต้องการสร้างความรู้สึกเป็นปรีชาภิรมย์กับประเทศเพื่อน

บ้าน แต่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสนองประโยชน์ภายในสังคมของประเทศไทยเองมากกว่า คือต้องการสร้างความเป็นเอกภาพขึ้นในพื้นที่หรือพรมแดนที่เรียกว่าประเทศไทย แต่ในกระบวนการทำให้เกิดความเป็นเอกภาพมีการดึงเพื่อนบ้านเข้ามาเกี่ยวข้องกับ โดยการหยิบยกประเด็นประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาดูงานขึ้นมาใช้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพราะฉะนั้นจุดประสงค์หลักของการสร้างชาตินิยมไม่ได้ต้องการไปรบกับประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียง แต่ต้องการสร้างความเอกภาพภายในสังคมให้สอดคล้องกับรูปแบบใหม่ของรัฐชาติที่เพิ่งเกิดขึ้นตามแบบตะวันตก ซึ่งในสมัยก่อนนี้ไม่ได้มีรัฐชาติแบบนี้ คงจะถึงเวลาแล้วคนไทยทุกคนต้องลุกขึ้นมาพิจารณาศึกษาประวัติศาสตร์ใหม่ว่า สงครามในประวัติศาสตร์คืออะไร ทำไปเพื่ออะไร และคนในยุคโบราณนั้นเกิดความเกลียดชังกันจริงหรือไม่ หรือรบไปเพื่อแสดงแสนยานุภาพเท่านั้น หากบรรพชนเหล่านั้นไม่ได้เกลียดชังกัน แล้วทำไมคนไทยซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่นี้จะต้องเกลียดชังกัน ให้อดีตผ่านไปนำชัยชนะเป็นเครื่องเตือนใจมิให้ฮึกเหิม ส่วนการพ่ายแพ้หรือสูญเสียก็เป็นบทเรียนเตือนใจมิให้ผิดพลาดซ้ำจึงน่าจะช่วยสร้างสังคมให้ดียิ่งขึ้น ถ้าเข้าใจพื้นฐานของตรงนี้ ก็จะบอกได้ว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ออกเผยแพร่ในช่วงเวลาที่พอดี เพราะภายในประเทศกำลังมีปัญหาการก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้ากระแสชาตินิยมจากภาพยนตร์เรื่องนี้ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมากขึ้น นั่นก็เป็นประโยชน์ แต่ถ้านำไปใช้เกินเลยไปกว่านั้น คือบนเงื่อนไขของการสร้างความเป็นเอกภาพได้สร้างความเป็นปรปักษ์ควบคู่กันไปด้วย แล้วถ้าเป็นเอกภาพมากขึ้น แต่รู้สึกมองว่าคนที่แตกต่างกันไม่อาจจะเชื่อชาติหรือศาสนาเป็นศัตรูต้องกำจัดออกไป ก็จะสร้างปัญหาแตกแยกตามมามากขึ้น สิ่งหนึ่งที่ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าในกระบวนการของการสร้างบูรณาการของสังคมไทยประกอบด้วย การหลอหลอมของคนหลากหลายกลุ่มเข้าด้วยกัน ให้มีความศรัทธาและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันก็มีการยอมรับในความแตกต่างด้วย จะเห็นได้ว่ากองทัพของ

สมเด็จพระนเรศวรนั้นไม่ได้มีแต่คนไทยเท่านั้น แต่มีทั้งญี่ปุ่น จาม เขมร มอญ โปรตุเกส เป็นต้น ภาพยนตร์เรื่องนี้พยายามทำให้คนทุกคนยอมรับในเรื่อง ความหลากหลายแตกต่างของผู้คนในสังคมเพื่อที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข

ในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชยังแสดงถึง “อำนาจ” ในมุมมองเช่นเดียวกับ “อำนาจ” ของฟูโกต์ โดยแสดงให้เห็นว่าในทุก ความสัมพันธ์ของคนล้วนมีเรื่องของอำนาจมาเกี่ยวข้อง การที่สมเด็จพระมหา ธรรมราชากับพระวิสุทธิกษัตริย์จะมาจากเชื้อสายพระราชวงศ์ที่แตกต่างกัน เมื่อ อภิเษกสมรสและได้ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันก็ยังมีเรื่องของ การหาผลประโยชน์เหนือ อีกรฝ่ายเสมอ และนั่นคือ “อำนาจ” โดยต่างฝ่ายต่างหาอำนาจเหนือซึ่งกันและ กัน เพื่อช่วยเหลือพวกของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม หากลองมองย้อนดู สังคมไทยในปัจจุบันก็อาจมองได้ในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ การที่ประชาชน คนไทยในสังคมที่มีพื้นฐานความคิดที่แตกต่างกัน แต่จำเป็นต้องอยู่บนพื้นแผ่นดิน ไทยด้วยกัน ต่างคนก็มุ่งหาผลประโยชน์เข้าสู่พวกพ้องตน เพราะผลประโยชน์ ก็คือ “อำนาจ” ทำให้ทุกคนอยากมีอำนาจเพื่อครองผลประโยชน์ให้แก่ตน และพวกพ้องให้ได้มากที่สุด ความแตกแยกของคนไทยทั้งที่ผ่านมาและใน ปัจจุบัน ล้วนแต่เกิดจากการจัดสรรผลประโยชน์ของรัฐที่ไม่ลงตัว มีกลุ่มหนึ่ง ได้ประโยชน์ อีกกลุ่มเสียผลประโยชน์ จึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของ คนไทยในชาติขึ้น เช่น บางรัฐบาลก็เอาผลประโยชน์ของชนชั้นกลางไปให้คน ชนชั้นล่าง จนเกิดมีการแบ่งพรรคแบ่งสีเกิดขึ้นมาบนความขัดแย้งในสังคม ไทยดังที่ปรากฏจนทุกวันนี้ แต่แท้จริงแล้วก็ยังมีกลุ่มอื่นในสังคมอีกแต่ยังไม่ สำคัญเพียงพอ

หากลองมองย้อนว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นถึงพระมหา กษัตริย์ แต่พระองค์ไม่เคยทรงเห็นแก่ประโยชน์หรือใช้พระราชอำนาจเพื่อ การส่วนพระองค์เลย พระองค์ทรงทุ่มเทพระวรกายและพระทัยเพื่อปกป้อง ประเทศชาติ ทรงทำทุกวิถีทางเพื่อให้ชาติสงบสุขปลอดภัยไว้ผู้รุกราน แล้ว

ลองมองอีกครั้งว่าถ้าประชาชนทุกคน ผู้บริหารประเทศ หรือผู้นำประเทศของ ไทย มีความคิดและอุดมการณ์ความรักในเอกราชและความรักชาติ เจกเช่นเดียวกับพระองค์ทุกคนไป ประเทศไทยก็ต้องเป็นประเทศที่มีแต่ความเจริญ ในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจหรือด้านวัตถุ ชาวไทยทุกคนทุกหนแห่งก็ จะมีแต่ความผาสุก ไม่เบียดเบียนกัน มีแต่ความรักให้แก่กัน มีความสามัคคีต่อกัน เพราะทุกคนมีจิตสำนึกของการทำเพื่อประเทศชาติโดยมีชาติไทยเป็นที่ตั้ง

ภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนี้ได้ส่งสารที่ทรงคุณค่า ไปสู่ผู้ชมภาพยนตร์คือ การรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ได้ทรงปกป้องรักษาแผ่นดินไทยมาตลอดทุกรัชกาล การที่ชาติไทยยังเป็นไทยอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนี้ ก็เพราะพระมหากรุณาธิคุณของบรรพมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ทุกพระองค์ที่ทรงทำนุบำรุงรักษาบ้านเมืองมาตลอด ทรงต่อสู้แม่ชีพวยเพื่อให้ประเทศชาติได้มีเอกราช ไม่ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชาติอื่น ทำให้คนไทยทุกคนได้ภูมิใจในความเป็นชาติสยามจนถึงชาติไทยตราบเท่าทุกวันนี้ ด้วยพระกรุณาธิคุณทั้งหลายของพระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ทุกพระองค์ที่ได้ทรงทำเพื่อประเทศชาตินั้น เหล่าประชาชนชาวไทยล้วนเกิดความสำนึกและตั้งมั่นในการสร้างความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชาติ ซึ่งเป็นอุดมคติสูงส่งของสังคมไทย

เมื่อมองย้อนลงไป ในเหตุการณ์ในสังคมไทยในปัจจุบัน ปัญหาใหญ่ของประเทศชาติคือ การแตกความสามัคคีของคนไทยในชาติ ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาสามชายแดนจังหวัดภาคใต้ที่ยังเกิดความแตกแยกหาหนทางแก้ไขให้สงบสุขยังไม่ได้ ปัญหาความขัดแย้งของความคิดทางการเมืองที่แสดงออก ผ่านทางสัญลักษณ์ของประชาชนและผู้นำทางการเมืองเอง เหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดสำนึกในสามัคคีของคนทั้งสิ้น ต่างคนมองความคิดของตนเอง เป็นใหญ่โดยไม่คำนึงถึงความคิดของผู้อื่นเลย มองเห็นผลประโยชน์ของตัวเอง และพวกพ้องสำคัญมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติบ้านเมือง จึงทำให้ประเทศชาติยังคงประสบปัญหามากมายหลายด้านจนทุกวันนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ 9 ทรงตรัสถึงความสามัคคีอยู่บ่อยครั้ง นั้นแสดงให้เห็นได้ว่า พระองค์ทรงเห็นว่าคนไทยในสังคมยังขาดความสามัคคีกันอยู่และทรงทำทุกวิถีทางที่ทำให้คนไทยทั้งชาติรู้จักสามัคคี เพราะทรงเห็นว่าเพราะความสามัคคีนี้เองจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาให้ประเทศชาติไทยมีความเจริญรุ่งเรืองได้สืบไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโดยการอภิปรายความภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สามารถนำไปประยุกต์ใช้และทำความเข้าใจต่อสภาพสังคมได้ดังนี้

1. ความเป็นวีรบุรุษผู้ความเป็นวีรมหาราชของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อนำไปสู่ความเป็นมหาบุรุษที่นายกองโดยต้องเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีมหาบุรุษลักษณะ และมีบุญญาบารมีอย่างสูงสุด

2. ความเป็นผู้นำนั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ เป็นผู้นำที่รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ต้องทำงานแบบเป็นหมู่คณะ ทำงานโดยการกระทำมิใช่แต่เป็นเพียงการนำโดยการสั่งการ หรือตามกฎระเบียบ แต่เป็นการทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง พร้อมกับผู้นำนั้นต้องมีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา เพื่อสามารถเป็นที่รักที่เคารพยกย่องของผู้อื่น

3. ในการสื่อสารอุดมการณ์โดยใช้ภาพยนตร์ที่ถือว่าเป็นสื่อทรงอิทธิพลสูงที่สุดต่อผู้ชม การสื่อสารอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องความรักชาติโดยใช้ภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงสามารถถ่ายทอดอุดมการณ์ดังกล่าวไปสู่ประชาชนชาวไทยได้เป็นอย่างดี

4. ความเป็นประวัติศาสตร์ไม่จำเป็นต้องมีข้อยุติที่ตายตัวทางใดทางหนึ่งเสมอไป นักประวัติศาสตร์แต่ละคน นักวิชาการแต่ละแขนงก็สามารถที่จะมองเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์และตีความหรือให้ความหมายเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์แตกต่างกันไปได้ ภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

เป็นการมองประวัติศาสตร์ในยุคนั้นไปอีกด้านหนึ่ง เพราะว่าประวัติศาสตร์พระนเรศวรมหาราชนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องถูกจำกัดว่าต้องมีคำตอบเพียงคำตอบเดียว ในเรื่องที่เป็นเรื่องเดียวนั้นอาจจะมีมุมมองที่แตกต่างกันไปได้ ประชาชนชาวไทยในฐานะผู้ชมภาพยนตร์สามารถได้รับรู้เหตุการณ์ในหลายมุมมอง เพื่อที่จะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย

5. ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดาร บันทึกคำให้การ จดหมายเหตุต่างๆ ที่มีอยู่เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้นล้วนเป็นประวัติศาสตร์ที่ไม่ต่อเนื่องเป็นช่วงๆ ไม่สมบูรณ์ การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชผ่านสื่อภาพยนตร์นั้นเป็นการนำเสนอภาพประวัติศาสตร์ของพระองค์ที่สมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้นภายใต้ศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง

36

6. สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีสองบทบาทในทางเทพอวตาร คือ ทรงเป็นผู้รักษาในฐานะพระอวตารของพระนารายณ์ ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ทำลายในฐานะอวตารของพระอิศวร การเป็นประชาชนคนไทยทั่วไป ผู้นำในการปกครอง หรือผู้นำในการบริหารประเทศ จะต้องกระทำหน้าที่สองบทบาทควบคู่กันไปให้ได้เช่นสมเด็จพระนเรศวรมหาราช คือ บทบาทการรักษาคณะให้คนดีมีความสามารถได้ปกครองบ้านเมือง บทบาทการทำลายคือการอย่าให้คนไม่ดี คนที่มั่งร่ำรวยทำลายชาติหวังกอบโกยผลประโยชน์ของชาติมาเป็นของตนและพวกพ้องได้เข้ามาปกครองแผ่นดินบริหารประเทศ เสมือนคนไทยทุกคนต้องช่วยกันสอดส่องดูแลบ้านเมืองอย่าให้มีภัยอันตรายจากสิ่งใดได้

7. กระบวนการผลิตซ้ำ (Reproduction) เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชมีมาโดยตลอดและต่อเนื่อง ภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นอีกครั้งหนึ่งที่เรื่องราวของพระองค์ถูกผลิตซ้ำ แต่ถูกผลิตซ้ำภายใต้เงื่อนไข สภาวะแวดล้อม เจตจำนงที่แตกต่างไปจากครั้งก่อน จึงได้ภาพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชชุดใหม่อีกชุดหนึ่งขึ้นมา ถือเป็นการสร้างกรอบจินตนาการ(reconstruct)เรื่องราวทั้งหมดของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในประวัติศาสตร์ไทยด้วยข้อมูลชุดใหม่อย่างแท้จริง

8. ภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช คือ ภาพยนตร์ ดั้งนั้นสี่ส้นอารมณ์ตลอดจนองค์ประกอบต่างๆ ที่ภาพยนตร์สร้างขึ้นเป็นมายาคติ (Myth) จึงไม่ได้เป็นตัวแทนของความเป็นจริง และภาพยนตร์เรื่องนี้เป็น “ตำนาน” สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ไม่ได้เป็น “ประวัติศาสตร์” สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพราะฉะนั้นภาพยนตร์ถือว่ายอมรับในตัวเองแล้วว่าเป็นตำนานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในมิติมุมมองของผู้สร้างภาพยนตร์ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ถูกปรุงแต่งขึ้นเพื่อสร้างอรรถรสในความเป็นสื่อประเภทภาพยนตร์

9. เนื่องจากพระราชพงศาวดาร พงศาวดาร ตลอดจนคำให้การทั้งหลายล้วนเป็นเอกสารที่ผ่านกระบวนการผลิตมาแล้วจนอาจเรียกได้ว่าเป็นเอกสารชั้นรอง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ เป็นหลักฐานแบบสามเส้าที่เป็นการบันทึกจากฝ่ายไทย ฝ่ายพม่าและประเทศอื่น เพื่อป้องกันความไม่เป็นธรรมจากผู้ชำระพงศาวดารแต่ละฉบับที่อาจเขียนด้วยความมีมายาแฝงอยู่ได้ อีกทั้งป้องกันเบื้องหลังทางการเมืองของการผลิตพงศาวดารแต่ละฉบับ รวมถึงเหล่าชนบจาร์ที่ว่า จะเลือกเขียนเรื่องใดบ้าง ไม่กล่าวถึงเรื่องใดบ้าง

10. หลักฐานพระราชพงศาวดาร พงศาวดาร จดหมายเหตุ และบันทึกคำให้การต่างๆ มีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป แต่ชุดของความรู้อันสกัดออกมาได้จากการศึกษาที่มีความคล้ายกันคือ การกล่าวถึงสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในฐานะวีรมหาราชผู้ปกป้องเอกราชของชาติไทย เป็นผู้นำที่มีความกล้าหาญและทรงเป็นผู้รักและห่วงหาเหวนความสามัคคีให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทย และเมื่อได้อภิปรายความภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแล้วก็ได้ชุดความรู้เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชไม่ต่างกับจากราชพงศาวดาร บันทึกและจดหมายเหตุต่างๆ จึงมีความเห็นว่ ภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสามารถเป็นสื่อที่ช่วยปลูกฝังจิตสำนึก สร้างอุดมการณ์ของความรักชาติและความสามัคคีของคนในชาติ

ไทยได้เช่นกัน จึงน่าที่จะเป็นอีกหนึ่งสื่อในการรณรงค์ให้ประชาชนชาวไทยเกิดจิตสำนึกแล้วต้องนำไปปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เพื่อก่อให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชาติ เกิดความรักชาตินำไปสู่ความสามัคคี เหล่านี้ล้วนสร้างชาติไทยให้เจริญรุ่งเรืองเป็นชาติที่มั่นคงถาวรตลอดไป

11. ประชาชนชาวไทยทุกคนควรให้ความสนใจในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ไม่ใช่แค่เป็นสื่อภาพยนตร์ที่ให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ควรศึกษาภาพยนตร์เรื่องนี้อย่างลึกซึ้งด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสถานการณ์ปัญหาความแตกแยกของคนไทยเองที่เกิดขึ้นปัจจุบัน โดยเฉพาะเหตุการณ์การเสียกรุงอโยธยาเพราะความแตกความสามัคคีของคนในชาติ และการที่สามารถกอบกู้เอกราชได้อีกครั้งก็เนื่องจากความสามัคคีด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้ชมสามารถนำแนวคิดที่ได้จากภาพยนตร์เรื่องนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและประเทศชาติ

12. จากบทบาทความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ทรงทำเพื่อบ้านเมืองมาตลอดทุกรัชกาลนั้น ประชาชนชาวไทยทุกคนควรสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีต่อประเทศชาติมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงรัชกาลปัจจุบัน การแสดงความเคารพเทิดทูน รักษาและดำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยอันสูงส่งจึงเป็นสิ่งที่ประชาชนชาวไทยทั้งชาติควรมีร่วมกัน

รายการอ้างอิง

[1] Mcginn, Colin.(2005). **The Power of Movie**. Published in US. By Pantheon Books a division of Random House, Inc., New York. pp.3-4

[2] William Guynn.(2006). **Writing History in Film**. Routledge, Taylor&Francis Group. NY p. 69

[3] กาญจนา แก้วเทพ. (2545). **สื่อสารมวลชนทฤษฎี และ แนวทางการศึกษา**. เอดิสันเพรสโปรดักส์. หน้า 53-55

[4] ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2542). **ภาพยนตร์กับการเมือง**. บริษัทสำนักพิมพ์ภูมิปัญญา จำกัด. หน้า 9

[5] จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. (2535). **บทบาทการบันทึกสังคมของภาพยนตร์ไทย**. โครงการเสริมหลักสูตร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 1

[6] สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2554). **การอภิปรายความพระราชนิพนธ์: พระมหาชนก**. เอกสารการประชุม วิชาการระยะที่ 3. หน้า 2

[7] จันทรทิพย์ แก้วประกอบ (2553) **วาทกรรมจากภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องบางระจัน สุริโยไท และตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. หน้า 28

[8] ผู้วิจัยแปล “postmodernism” ว่า“หลังนวสมัย” ตามหนังสือ “ความรู้หลังนวสมัย” ของ ศ.ดร. สุรพงษ์ โสธนะเสถียร

[9] สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2552). **การแสวงหาความรู้แบบหลังนวสมัย**. กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภักดิ์ แอนด์ พริ้นติ้ง จำกัด. หน้า 143-144

[10] ผู้วิจัยได้แปลคำว่า “Construct” ว่า “กรอบจินตนาการ” เป็นแนวทางที่นักวิทยาศาสตร์ต้องใช้ควบคู่กับการค้นพบในทางวิทยาศาสตร์ กับสิ่งที่เล็กจนมองไม่เห็นด้วยสายตาและสิ่งที่อยู่ไกลจนสัมผัสไม่ได้ เช่น โครงสร้างของอะตอม หรือ เอกภพ

[11] William Guynn. (2006). *Writing History in Film*. Routledge, Taylor&Francis Group. NY. p. 76

[12] ดุรายการอ้างอิง 7, หน้า 2

[13] ดุรายการอ้างอิง 11, p. 141

[14] กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน. (2551). **สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การเมืองกับสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์. หน้า 247

[15] แบบแผนในการอธิบาย การถกเถียง การโต้แย้ง การยกตัวอย่าง หรือการให้เหตุผล หรือความหมายต่อถ้อยคำหรือถ้อยความใดๆ โดยใช้ความรู้อย่างรอบด้านจากประสบการณ์ของผู้อ่านและบริบททางสังคมเพื่อค้นหาความหมายที่อยู่ในถ้อยคำหรือถ้อยความที่กำลังศึกษา เพื่อสรุปภาพที่เป็นตัวแทนชุดของถ้อยความในทางวัฒนธรรมและสังคม

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ. (2545). **สื่อสารมวลชนทฤษฎี และ แนวทางการศึกษา**. เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.

กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน. (2551). **สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การเมืองกับสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

กำจร หลุยยะพงศ์ และ สมสุข หินวิมาน. (2552). **หลงรักสับสนในหนังไทย. ภาพยนตร์ไทยในรอบสามทศวรรษ**. (พ.ศ. 2520-2547). สำนักพิมพ์สยาม.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์. (2519). **กฤษฎาภินิหารอันบัดบังมิได้**. โรงพิมพ์สยามรัฐ กรุงเทพมหานคร

จำเริญลักษณ์ ฐนะวังน้อย. (2535). **บทบาทการบันทึกสังคมของภาพยนตร์ไทย**. โครงการเสริมหลักสูตร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2542). **ภาพยนตร์กับการเมือง**. บริษัทสำนักพิมพ์ภูมิปัญญา จำกัด.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์. (2554). **วาทกรรมการพัฒนาอำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะและความเป็นอย่างอื่น**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิต ตำรา, มหาวิทยาลัยเกริก.
- ณรงค์ พ่วงพิศ. (2527). **ประวัติศาสตร์การปกครองและการเมืองไทย**. ภาค วิชาประวัติศาสตร์, มศว.ประสานมิตร.
- ตำราราชานูภาพ, สมเด็จพระยา. (2543). **พระประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช**. คณะดำเนินงานจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช.
- ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 ตอนองค์ประกันหงสา. (2550). [แผ่นบันทึกวีดีทัศน์]. กรุงเทพฯ: บริษัทสหมงคลฟิล์ม.
- ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 2 ตอนประกาศอิสรภาพ. (2550). [แผ่นบันทึกวีดีทัศน์]. กรุงเทพฯ: บริษัทสหมงคลฟิล์ม.
- ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 3 ตอนยุทธนาวี. (2554). [แผ่นบันทึกวีดีทัศน์]. กรุงเทพฯ: บริษัทสหมงคลฟิล์ม.
- ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 4 ตอนศึกบุเรงนอง. (2554). [แผ่นบันทึกวีดีทัศน์]. กรุงเทพฯ: บริษัทสหมงคลฟิล์ม.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2534). **วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศ์วิทยา (Genealogy)**. คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). Michel Foucault. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรีและจดหมายเหตุรายวันทัพสมัยกรุงธนบุรี ในประชุมพงศาวดารเล่ม 40**. (2512). พระนคร: คุรุสภา
- พระราชพงศาวดารกรุงสยาม จากต้นฉบับพิธิขมิวเขียมกรุงลอนดอน**. (2537). กรมศิลปากรจัดพิมพ์.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระจักรพรรดิพงษ์ (จาด)**. (2532). กรุงเทพฯ: องค์การค้า ของคุรุสภา
- พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1**. (2542). กรมศิลปากร จัดพิมพ์.

- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระนพรรัตน์ วัดพระเชตุพน. (2514). (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: คลังวิทยา**
- สมชาย พุ่มสอาด, สมพงษ์ เกียรติไกร, และ กมล วิชิตสรศาสตร์. (2527). 400 ปี สมเด็จพระนเรศวร, กรุงเทพฯ: บริษัท ร่วมสถาปนา จำกัด.**
- สุรพงษ์ โสณะเสถียร. (2552). การแสวงหาความรู้แบบหลังนวมัย. กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภักดิ์ แอนด์ พรีนติ้ง จำกัด.**
- _____. (2554). **บรรยายวิชาการวิเคราะห์เนื้อความ. หลักรัฐวารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- สุนทร ชูตินทรานนท์. (2539). พม่ารบไทย: ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า. สำนักพิมพ์มติชน**
- อรอุษา สุวรรณประเทศ. (2551). สมเด็จพระนเรศวรมหาราช : พลังขับเคลื่อนเบื้องหลัง ประชาชาติ. ศิลปศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.**
- อาคม พิณยะ และ นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2527). ศรีรามเทพนคร: รวมความเรียงว่าด้วยประวัติศาสตร์. สำนักพิมพ์เจ้าพระยา.**

ภาษาอังกฤษ

- Christian Metz. (1974). *Film Language : A Semiotics of the Cinema.* Trans. by Michael Taylor. Oxford University Press, Inc.
- Foucault, Michel. (1970). *The Order of Things: An Archaeology of the Human Sciences.* Routledge London and New York.
- _____. (1972a). *Politics and the study of discourse.* In Burchell et al, eds., (1991)
- _____. (1972b). *The Archaeology of Knowledge.* New York: Pantheon Books.

- _____. (1977a). **Discipline and Punish: The Birth of Prison**. Sheridan, Alan (trans.) New York: Vintage Books.
- _____. (1977b). Nietzsche, **Genealogy, History**. In *language, Counter-Memory, Practice: Selected Essays and Interview*, edited by D.F.Bouchard. Ithaca: Cornell University Press
- _____. (1980). **Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977** by (ed.Colin Gordon). New York: Pantheon.
- _____. (2004). **The Archaeology of Knowledge**. Reprinted by Routledge.
- McGinn , Colin (2005). **The Power of Movie**. Published in US. By Pantheon Books a division of Random House, Inc., New York.
- William Guynn. (2006). **Writing History in Film**. Routledge, Taylor&Francis Group. NY